

ZVEZA ZA TEHNIČNO KULTURO SLOVENIJE

GIBANJE ZNANOST MLADINI

REGIONALNI CENTER MARIBOR

ZNANE IN MANJ ZNANE
NARAVNE LEPOTE
V LOVRENCU NA POHORJU

Avtorji: Dejan Brezočnik

Klemen Obrulj

Uroš Omerzu

Mentorica: Cvetka Arl

Leto izdelave: 2001

Osnovna šola Lovrenc na Pohorju

1. POVZETEK

Lovrenc na Pohorju je kraj v kotlini na severovzhodu Pohorja. Ima veliko naravnih znamenitost. Največ teh je odmaknjenih od poti in cest. Nahajajo se v ozkih pohorskih grapah, to so struge potokov, slapovi na potokih in izviri. V kotlini najdemo mlake – ribnike. Sredi gozdov rastejo zanimiva drevesa. Le ena naravna lepota je znana Slovencem, to so znamenita Lovrenška jezera. Poiskali, fotografirali, opisali smo kar nekaj naravnih lepot našega kraja. S to nalogo želimo to naravno bogastvo ohraniti v sliki in besedi, ter predstaviti krajanom.

2. KAZALO

1. POVZETEK	2
2. KAZALO	3
3. UVOD	4
4. TEORETIČNI DEL	5
5. EKSPERIMENTALNI DEL	6
5.1. LOVRENŠKA KOTLINA	6
5.2. VODE	8
5.3. DREVESA	21
6. ZAKLJUČEK	26
7. ZAHVALA	27
8. LITERATURA	28
9. PRILOGA	29

UVOD

Smo ljubitelji narave, tudi planinci, radi imamo hribe, gozdove in vse kar narava ponuja. Na naših poteh večkrat opazimo marsikaj zanimivega, kar bi lahko razveselilo tudi druge pohodnike. Ob tem se nam je porodila zamisel, da bi odkrili, čim več takšnih zanimivosti, jih fotografirali, jim določili lego in o njih izvedeli, raziskali in zapisali čim več.

Lovrenc na Pohorju je kraj v kotlini na severovzhodu Pohorja. Ima veliko naravnih znamenitost, ki naključnim obiskovalcem le redko padejo v oči. Največ le teh je odmaknjenih od poti in cest. Nahajajo se v ozkih pohorskih grapah, to so slapovi na potokih. Sredi gozdov najdemo zanimiva drevesa, tako po imenih, kot po posebni rasti. V kotlini naletimo na mlake – ribnike, ki so nekoč služile kot požarne vode, danes je le še eden, ki spominja na preteklost. V nalogi smo predstavili tudi biser Pohorja, ki je poznan daleč naokoli, to so znamenita Lovrenška jezera, ki glede na lego, ne sodijo v občino Lovrenc, nosijo le njeno ime.

Naše delo je potekalo predvsem na terenu, manjši del v učilnici, kjer smo brskali po ustrezni literaturi.

Z nalogo želimo:

- poiskati, opisati, fotografirati znane in manj znane naravne zanimivosti kraja,
- povprašati pri ljudeh in zapisati anekdote, pripovedke, pesmi o le teh,
- poiskati čim več zapisanega v literaturi,
- izdelati zemljevid naravnih znamenitosti kraja.

Upamo, da bomo z nalogo vzpodbudili turistično društvo in občino Lovrenc na Pohorju, da bodo vse opisane naravne lepote označili z ustreznimi tablami na terenu, izdali kakšen turistični vodnik in v samem kraju postavili informativno tablo.

O vseh znamenitostih, ni pisnih virov, obstojajo le pripovedi starejših ljudi. Želimo, da bi se vedenje o znamenitostih ohranilo, zato smo jih tudi zapisali.

3. TEORETIČNI DEL

Naše delo je potekalo predvsem na terenu. Tam smo fotografirali, opisali, merili. Zbirali smo literaturo. V številnih knjigah o Pohorju smo našli zapise o Lovrenških jezerih, Lovrenški kotlini, izviru potoka Radoljne. Vse manjše zanimivosti, ki smo jih odkrili, v knjigah niso opisane, tudi ljudje večinoma o njih ne vedo dosti. Poiskali smo krajane, ki so o nekaterih stvareh kar precej vedeli. Z njimi smo se pogovarjali in njihove pripovedi zapisali. Pri opisu dreves nam je bila v pomoč raziskovalna naloga z naslovom Drevesa drugače. Na fotokopiji zemljevida Lovrenca smo označili nahajališča naravnih lepot, ki smo jih opisali.

4. EKSPERIMENTALNI DEL

Delo smo razdelili v tri poglavja. V prvem smo opisali in fotografirali naš kraj – lovrenško kotlino. Drugo poglavje, ki je tudi najobširnejše je namenjeno našim vodam, to so potoki, ribniki, jezera, studenci in slapovi. V tretjem poglavju opisujemo posebna, zanimiva drevesa.

4.1. LOVRENŠKA KOTLINA

Lovrenc na Pohorju je naselje, ki leži na severovzhodnem delu Pohorja. Naselje leži ob spodnjem delu potoka Radoljne, ki je skupaj s Slepnico izdelal prostrano kotlino. Kotlina se počasi spušča od zahoda, z nadmorsko višino 490 m, med Radoljno in Slepnico, do njunega sotočja, na severovzhodu kotline, z nadmorsko višino 350 m.

Na severu loči naselje Lovrenc od reke Drave hribovje Rdečega brega, na vzhodu je hribovje Kumen, zahodni rob meji na Recenjaki, vse do Lovrenških jezer, z nadmorsko višino 1521 m, ki je tudi južna meja Lovrenca. Lovrenc ima izredno lepo naravno lego. Pogled na kotlino, s kateregakoli hriba, je čudovit in enkraten, posebno še v različnih letnih časih.

Slika 1: Lovrenc na Pohorju, slikan s Kumna, v ozadju je Rdeči breg.

Slika 2: Lovrenc na Pohorju, slikan s Koglerjevega vrha na Rerecenjaku, v središču slike je strnjeno naselje – trg, na desni strani, ob vznožju Kumna in ob potoku Radoljne, je viden drugi del strnjenegega naselja, v ozadju je vidno hribovje Rute in celo reka Drava.

Slika 3: Strnjeno naselje v okolici šole, v ozadju se lepo vidijo posamezne kmetije na Rdečem bregu.

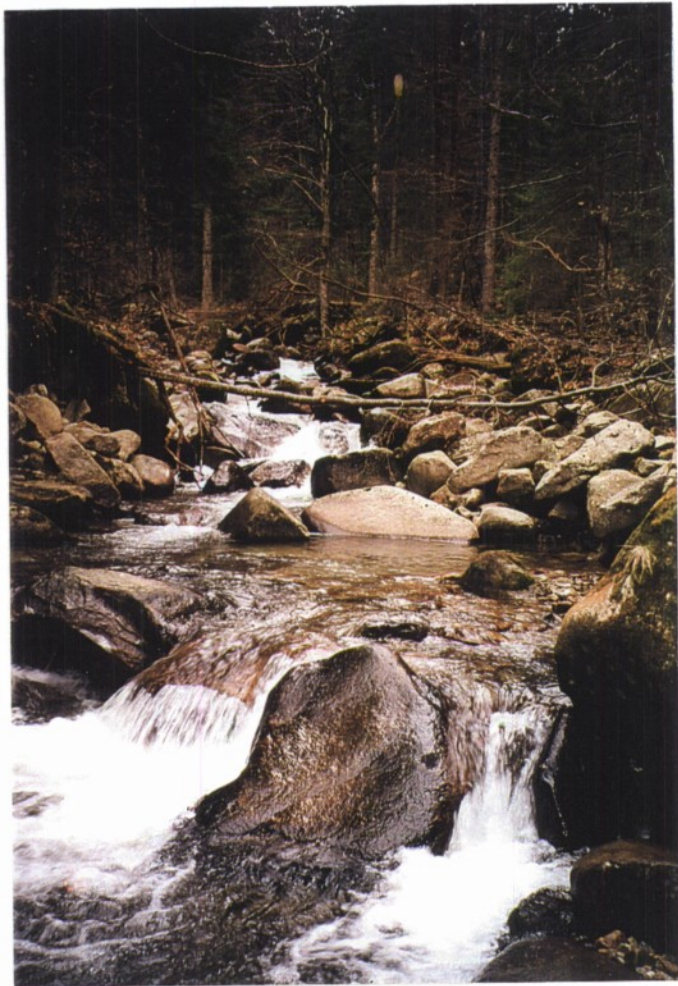
4.2. VODE

Lovrenško podolje je zelo bogato z vodnimi viri. Poleg dveh glavnih potokov, Radoljne in Slepnice, imamo veliko manjših potokov, ki imajo imena po kmetijah. Nekoč je bilo v Lovrencu veliko umetnih ribnikov, mlak ali zbiralnikov vode, ostal je le eden, »Juršnikov tajht«. Potoki tečejo po globokih, ozkih grapah, z velikim strmcmem, zato imamo na več mestih manjše slapove. Po sotočju Slepnice in Radoljne sledi lepa, ozka, kratka soteska, imenovana Vrata. Vrhovi hribov so zaobljeni, nekateri celo ravni, tako so na planoti nad Lovrencem nastala znana Lovrenška jezera. Pod njimi je Ribnik, imenovan Jezerc. V gozdovih lahko najdemo tudi izvire, eden izmed njih ima prav posebno zgodbo, to je Marijin studenec.

• RADOLJNA

Izvira na vzhodni strani Plešiča, kot Plešičica, nato se okrepi z močnim pritokom Planinščico, ki dovaja vodo izpod Rogle in Peska, ter nadaljuje pot kot Radoljna. Ob deževju zelo hitro naraste, bobni in grmi preko visokih skalnatih jezov, zato se njeno gornje povirje imenuje Hudi kot. Ko priteče v kotlino, ne teče naravnost po njeni sredini, temveč po njenem vzhodnem robu. Pozimi potok pogosto zamrzne, poleti prijetno žubori, v njem živijo postrvi, ki so danes že precej redke.

Nekoč je bila Radoljna zelo pomemben vir energije. Na njej in njenih pritokih, je stalo veliko žag in mlinov ter Tovarna kos in srpov. Danes je ostala le ena žaga.

Slika 4: Radoljna v zgornjem toku.

Slika 5: Radoljna v spodnjem toku, njena struga je položna.

- **SOTESKA VRATA**

V spodnjem toku se Radoljna prebije proti reki Dravi skozi sotesko, imenovano Vrata. Ta soteska je skrita očem. V njen strmi rob je vsekana cesta, ki zakriva dno soteske, po katerem teče potok. Potok si je vrezal globoko strugo v trdno magmatsko kamnino na svoji poti proti Dravi. Zato so bregovi soteske tudi skalnati. Soteska je zelo lepa, ljudem skoraj nepoznana. Malo spominja na vintgar na reki Radovni pri Bledu.

Slika 6 in 7: Soteska Vrata, videno zelo strmo pobočje, tudi skalnato.

• SLEPNICA

Izvira na Recenjaku v bližini kmetije Cink. Ima dva večja pritoka, in več manjših. Pritoki se imenujejo po kmetijah. V Kurji vasi je sotočje Radoljne in Slepnice, potok nadaljuje pot kot Radoljna. Tudi na Slepnici je stalo nekoč precej žag. Zadnja na Slepnici, tik pred sotočjem, je bila Krošnarjeva žaga. Slepnica je manj deroča, manj vodnata, zato se prej segreje in pozimi tudi prej zamrzne kot Radoljna. Po pripovedovanju starejših, so na njej postavljali jezove in se v njej kopali.

Med prebiranjem različne literature smo v knjigi našli pesem o Radoljni in Slepnici, ki jo je zapisal župnik v Puščavi, Jože Tovšak. Pesem na zanimiv način opiše potoka, vse od izvira do izliva, z vsemi njenimi lastnostmi.

Šumeča Radoljna - J. Tovšak

Zelenih pohorskih planin pozdrave,
šumenje hribovskih vetrov, gozdov
prinaša Radoljna do reke Drave
spomine naših pohorskih gozdov.

Pod Roglo tam na Pohorju izvira,
ob vznožju Kumena hiti navzdol.
Na levi Recenjak se v njo ozira,
postrvi skrivajo se sred valov.

Na Ruti Radoljna se združi z Dravo,
od Pohorja se tiho poslovli.
Obiščite Šentlovrenc in Puščavo,
tu potok Radoljna vsak dan šumi.

V dolini hram šentlovrenški pozdravi,
med polji, hišami si išče pot,
objame cerkev Matere v Puščavi,
in Ruta zaželi ji srečno pot.

Rdeči breg se s Slepnico pridruži,
na levi strani nudi ji zaslon,
naj rod za rodom si v ljubezni služi,
ponižna Radoljna da vsem poklon.

Slika 8 in 9: Slepnica je počasen in miren potok, ki teče po gladkih, kamnitih ploščah.

• SLAPOVI NA POTOKU POTOK

Potok, z imenom Potok, je levi pritok potoka Radoljne, v njenem zgornjem toku. Takoj pod Jezercem, je ob cesti Jezerc – Lovrenc, viden lep slap. To je hudourniški potok, ki dere preko skalnih kaskad. Potok v zimskih mesecih zamrzne in se pokaže v vsej svoji lepoti. V deževnih poletnih dneh voda v potoku naraste in slap je še mogočnejši. Slap je visok od 5–8 metrov, ker je skalna polica, čez katero teče, poševna.

Slika 10: Skalne kaskade in slapovi na potoku Potok.

- **SPUST VODE PO SKALI**

Po naključju smo odkrili to naravno posebnost. Bili smo v zadregi, kako to poimenovati, saj ni slap. Tu je velika, gladka skalna plošča, skoraj navpična, dolga okoli 8 m, široka približno 4 m. Po njej se spušča voda. To je na desnem hudourniškem pritoku Radoljne, v njenem zgornjem toku.

Slika 11: Velika, skalna, navpična, gladka plošča, po kateri teče voda.

• MARIJIN STUDENEC

Izvir se nahaja v gozdu, pod naseljem Gaberca in nad potokom Slepnicca. Je naraven. Izvira izpod velike skalne ploskve, v katero si je vdolbel pravokotno obliko (dolžina: 1,5m, širina: 0,5m). Izvir nikoli ne zamrzne, niti presahne. O njem ni nobenih pisnih virov, zato smo povprašali o studencu starejšo gospo, Faniko Rihter, ki se je rodila v naselju Gaberca in še danes tam živi. Stara je osemdeset let. Pri pripovedovanju je sodelovala tudi ga. Marta Kovačec, ki je prav tako doma na Gaberci. Povedali sta nam je zgodbo o tem, kako bi naj nastal ta studenec.

»Bila je huda zima, pred davnimi, davnimi časi, ko je po naših krajih hodila Marija. Rada bi oprala plenice in ni imela vode. Naenkrat je izpod skale pritekla voda in Marija je lahko oprala. Voda ni bila mrzla, ker Marijo ni zazeblo v roke. Pravijo, da je voda žegnana. Od takrat ima ta izvir, pod Gaberco, ime Marijin studenec. Vidne so Marijine stopinje. Studenec ima zdravilno moč, saj so včasih ljudje hodili tja po vodo in jo pili, si v njej namakali roke in boleče noge. V vročih poletnih dneh je voda prijetno hladna. Otroci so nosili to vodo ženicam na njive, da so se odžejale.«

Slika 12: Marijin studenec, z lepo vidno pravokotno obliko izvira.

Slika 13: Marijin studenec, v gozdu pod Gaberco, z vidno skalo izpod katere izvira.

• JURŠNIKOV TAJHT

V lovrenškem narečju pomeni »tajht« ribnik. Leži pod farno cerkvijo, s premerom okoli 20m. Ribnik ni naraven. Voda je kalna, v njem živijo ribe in žabe. V poletnih mesecih pa zacveti tudi lokvanj. Ob njem bi lahko bila urejen sprehajalna pot.

O ribniku ni nobenih pisnih virov., zato smo povprašali o ribniku g. Franca Vanerja in g. Ivana Brezočnika. Povedala sta nekaj zanimivosti o tem ribniku.

»Včasih so bili na tem mestu trije ribniki. Nastali so približno takrat, ko so menihi začeli graditi cerkev. Kajti lovrenška cerkev je zgrajena na nasipu, zato je voda morala nekam odtekat. Ribniki so bili v lasti cerkve. Po drugi svetovni vojni, je agrarna reforma dodelila ribnike g. Forstnerju. Ta je ribnike prodal g. Juršniku, ki je dva ribnika izsušil, tako je do danes ostal samo eden. Voda v ribniku je služila za gašenje požarov. Takšnih ribnikov je bilo v Lovrencu veliko, pravili so jim »biri«.

Voda v tajhtu je bila včasih zelo čista, po pripovedovanju, bi jo lahko tudi pili. Žal danes ni več tako čista.«

Slika 14 in 15: Juršnikov »tajht«, z lepo okolico, primerno za sprehode.

• LOVRENŠKA JEZERA

Narava je Lovrenška jezera skrbno skrila, kakor da ne bi hotela komerkoli privoščiti čudovitega pogleda. Težko jih izslediš, pa čeprav si že v njihovi bližini. Jezera so skrita v ruševju. Ležijo na planoti, na nadmorski višini 1521 m. Jezera so v resnici samo plitve, z vodo napolnjene globeli. V jezerih ne živi nobena riba. Nimajo ne pritoka, ne odtoka, nikoli ne presahnejo. Jezer je 20.

Jezera obrašča ruševje, pod njim je šota in brusnice, ob samem robu jezer najdemo okroglostno rosiko, na nekaterih jezerih je tudi lokvanj.

Na planoti živi tudi mnogo zanimivih živali: ruševcec, planinski zajec, alpski pupek, kačji pastir.

Slika 16: Eno izmed Lovrenških jezer, ki je skrito med ruševjem.

Slika 17: Na Lovrenških jezerih cveti poleti tudi lokvanj.

- **JEZERC**

Je precej veliko jezero, leži pod Lovrenškimi jezери. Znan je tudi pod imenom Ribnik. Ima hudourniški pritok in odtok v Radoljno. V njem živijo ribe. Širok je 100 m in dolg približno 150 m. Ob njem stoji gozdna brunarica. O Jezercu nismo našli nobenih pisnih virov.

Slika 18 in 19: Jezerc pozimi in poleti.

4.3. DREVESA

Lovrenc leži v kotlini. Obdaja ga hribovje, ki je pokrito z gozdovi. Prevladujejo iglasti, nekaj je mešanih. V njih rastejo mogočna, stara, ali drugače zanimiva drevesa. Ta drevesa je pred časom opisal v raziskovalni nalogi Sašo Omerzu. Pregledali smo to nalogo in ugotovili, da bi nekaj najbolj zanimivih dreves predstavili v naši nalogi, saj so tudi ta naravna zanimivost našega kraja. Na terenu smo si ogledali naslednja drevesa: Pavlakovo lipo, Stoletno lipo, bor na Ruti, oreh in češnjo na Recenjaku ter črno jelšo v soteski Vrata. Drevesa smo izbrali zaradi lažjega dostopa do njih, saj rastejo v neposredni bližini gozdnih cest.

- **STOLETNA LIPA**

To drevo raste na Rdečem bregu, na nadmorski višini 750 metrov. Lovrenčani jo poznamo po imenu Stoletna lipa. Tudi najstarejši krajanji jo poznajo pod tem imenom. Nihče natančno ne ve, koliko je ta lipa stara. Obseg njenega debla je 380 cm, voka je okoli 18 m. Ima 11 vrhov, prvotno je imela le dva, ki ju je poškodovala strela. Okoli lipe raste 16 mladih lip, več jih je na severni strani. Nam se je zdela zanimiva zaradi njenega imena, njene izredne lege, od koder je prekrasen pogled na Lovrenc.

Slika 22: Stoletna lipa

- **RDEČI BOR**

Raste v gozdu med smrekami in macesni na položnem pobočju Rute, na nadmorski višini okoli 500 m. Je zelo visok, približno 30 m, obseg debla je 197 cm. Zanimiv je zato, ker njegove korenine rastejo 3m nad zemljo, verjetno zato, ker se je pred leti tu udrila zemlja. Bor še vedno lepo raste in je zdrav. Vredno si ga je ogledati in videti, kako se narava včasih poigra.

Slika 23 in 24: Bor na Ruti, vidne so tudi korenine.

- **OREH – ČEŠNJA**

Rasteta na Recenjaku, pod Koglarjevo kmetijo, na strmem pobočju, na prisojni legi. Debli se do višine 1,5 m tesno dotikata, nato raste češnja na sredini, ima en vrh, z lepo oblikovano krošnjo, oreh ima tri vrhove in rastejo levo in desno od češnje. Tu je lepo vidimo sožitje, ki ga je ustvarila narava.

Slika 25 in 26: Oreh in češnja.

- **ČRNA JELŠA**

Raste na izredno strmem pobočju, v soteski Vrata, le nekaj metrov nad potokom Radoljno. Visoka je približno 15 m, obseg debla je okoli 160 cm. Njena posebnost je v tem, da raste tik nad vodo, iz pobočja, ki ima naklon okoli 75 stopinj, skoraj vodoravno, cca 1,5 m, nato se naglo zravna in raste navpično.

Fotografirali smo jo, žal neuspešno, ker se na sliki ne vidi njena posebna rast.

- **PAVLAKOVA LIPA**

Raste na Rdečem bregu nad kmetijo Pavlak. Stoji na strmem pobočju, v mešanem gozdu. Obseg debla je 360 cm, visoka je približno 26 m. Zanimiva je zato, ker je njeno deblo votlo, od tal do višine približno 10 metrov. Še vedno je živa. V votlino lahko vstopiš in skozi njo vidiš nebo.

Slika 20 in 21: Pavlakova lipa z votlino.

6. ZAKLJUČEK

Lovrenc na Pohorju leži v kotlini. V njej se skriva precej naravnih lepot. Nekaj je bolj poznanih, druge so neznane.

Nas so zanimale predvsem neznane. Razdelili smo jih v tri skupine.

V prvi smo predstavili kotlino samo, v sliki in besedi. Naša kotlina je zelo lepa. Njena lega je nekaj posebnega. Hribi jo obdajajo z vseh strani, tako da izgleda, kot da je ločena od vsega sveta. Z Dravsko dolino jo povezuje le ozka pot, ki jo je v skalovje vrezala Radoljna, to je soteska Vrata.

Druga skupina je zajemala vode. Fotografirali smo največja potoka, ribnik, studenec, slap in jezera. Nekaj zanimivosti o njih smo poiskali v literaturi, ali povprašali pri starejših ljudeh. Zapisali smo pripoved o nastanku Juršnikovega tajhta in o izvoru imena Marijinega studenca. S tema zapisoma želimo ohraniti ustno izročilo našim potomcem. Poleg teh dveh, smo opisali še sotesko Vrata, Jezerc in slapove. O vseh teh ni nobenih pisnih virov, marsikdo jih sploh ne pozna, čeprav živi v neposredni bližini. Le Lovrenška jezera so vsem dobro poznana, obiskana in v literaturi se najde marsikaj zanimivega o njih. Iz literature smo izvedeli nekaj o legi, nastanku, živalih in rastlinah na tem zelo zanimivem kraju.

Tretjo skupino smo namenili drevesom. Naše področje je bogato z gozdovi. V njih se skrivajo stara, posebno oblikovana, velika drevesa. Vsako izmed naštetih smo premerili, ocenili približno višino, jim določili lego, jih razvrstili ter fotografirali. S fotografiranjem smo imeli kar nekaj težav. Posneli smo določeno stvar, v upanju, da bo dobro vidna na posnetku, žal ni bilo vedno tako. Mi smo le amaterski fotografi.

Naš kraj je zelo lep, zanimiv. V njem se skriva mnogo neznanih zanimivosti. Upamo, da smo s to nalogo odkrili vsaj nekaj le-teh in jih približali ljudem.

7. ZAHVALA

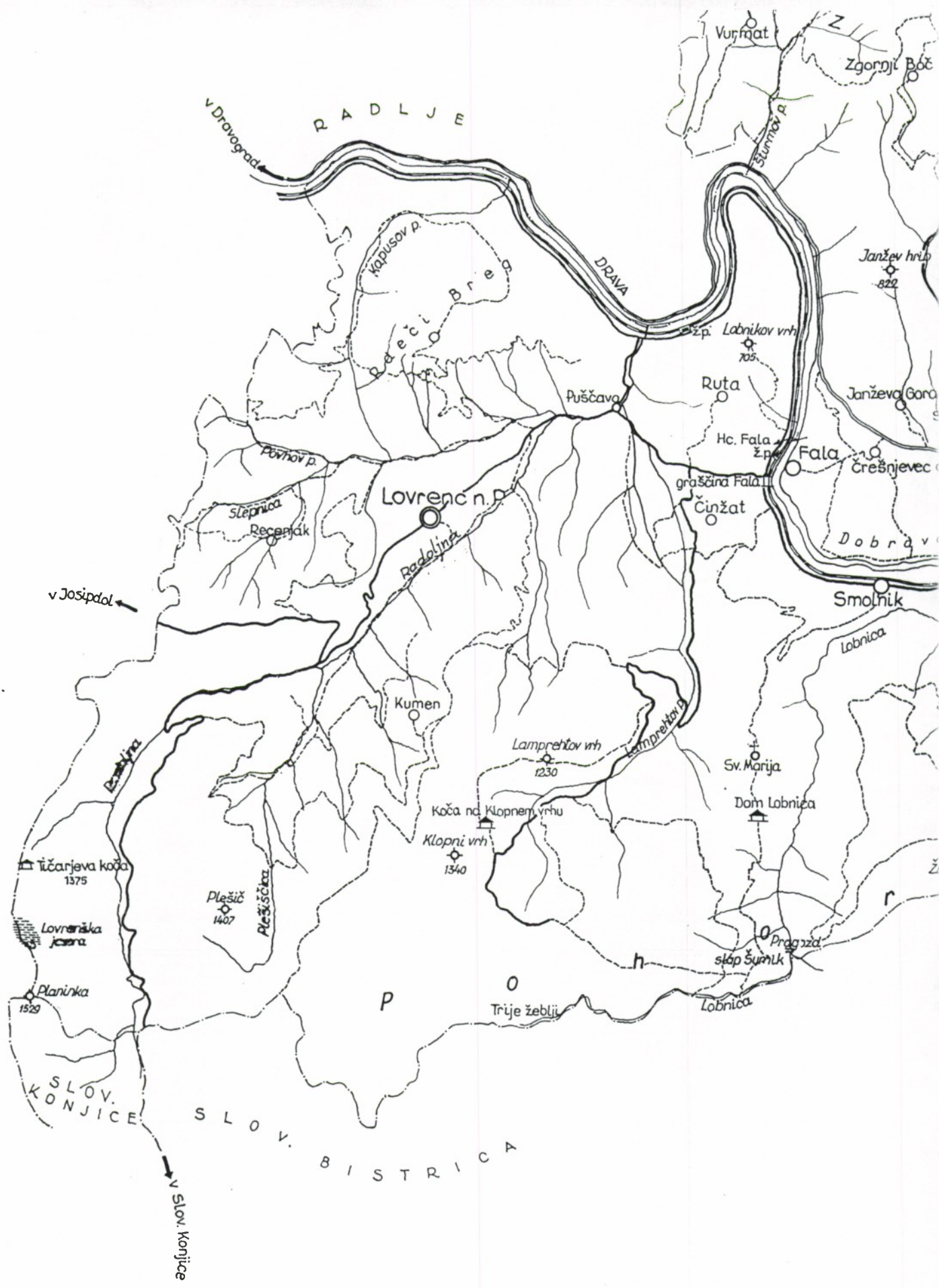
Vsem, ki so nam kakorkoli pomagali pri nalogi, pristrčna hvala.

8. LITERATURA

- Geodetski zavod SR Slovenije in MK, 1985. Atlas Slovenije. Založba MK, Ljubljana.
- F. Mišič, 1953. Lik in mik zelenega Pohorja. Zbornica za gostinstvo Maribor – okolica, Maribor.
- J. Mlinarič in sod., 1991. Lovrenc na Pohorju skozi stoletja. KS Lovrenc.
- J. Dobnik, 1994. Slovenska planinska pot, Planinski vodnik. PZ Slovenije, Ljubljana.
- R. Savnik in sod., 1980. Krajevni leksikon Slovenije, IV. knjiga Podravje in Pomurje. DZS, Ljubljana.
- S. Omerzu, 1998. Drevesa drugače. Raziskovalna naloga, Mladi za napredek Maribora.
- A. Gričnik in sod., 2000. Hvalnica Pohorju, Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana.

9. PRILOGA

RADLJE

RADLJE

RADLJE

DRAVA

Lovrenc n. p.

Radoljina

Kumen

Lamprehtov vrh

Koča na Klopnem vrhu

Klopni vrh

Plešič

Plešička

Čučarjeva kočica

Lovrenška jama

Planinka

SLOV. KONJICE

SLOV. BISTRICA

v Slov. Konjice

Vurmat

Zgornji Bôc

Janžev hrib

822

ž.p. Lobnikov vrh

705

Ruta

Janževa Gora

Hc. Fala

graščina Fala III

Činžat

Dobrava

Smolnik

Lobnica

Sv. Marija

Dom Lobnica

Pragžda

slap Šumik

Lobnica

Trije žebli